

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ-ЕКОНОМІСТІВ У ФОРМУВАННЯ ТЕОРІЇ СУСПІЛЬНИХ ТОВАРІВ

У статті розглянуто наукову спадщину відомих українських учених-економістів XIX – першої половини XX ст., що вплинула на формування теорії суспільних товарів і державного регулювання. Автор на основі еволюційного підходу визначила особливості поглядів вітчизняних дослідників на таку економічну категорію, як суспільний товар, через такі поняття, як благо, потреби, державні видатки.

Ключові слова: суспільні товари, українські вчені-економісти, потреби, благо, економічні функції держави.

Щоб краще зрозуміти роль держави у процесі виробництва суспільних товарів, потрібно з'ясувати, які теорії, концепції та доктрини сформували в економічній науці представники відомих шкіл і напрямів. Серед них варто виокремити і наукові доробки відомих українських учених-економістів. Додаткової актуальності надає і те, що, входячи до складу тих чи інших імперій, вітчизняні науковці збагатили новими поглядами та ідеями світову економічну науку, але цю наукову спадщину тривалий час дослідники не відображали з належною глибиною і повнотою. З цього приводу С. Злупко зазначає, що «упродовж тривалого часу українську економічну думку вивчало тільки вузьке коло спеціалістів, а окремі її періоди, персоналії та течії взагалі були заборонені» [8, с. 6].

Проблеми виявлення споживчих уподобань, ціноутворення, акумулювання державою коштів і економічних ресурсів для здійснення процесу виробництва, ухвалення рішень про обсяги і види суспільних товарів досліджували такі відомі вчені: Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, Дж. Гелбрейт, Р. Коуз, Р. Масгрейв, Д. Норт, М. Олсон, П. Семуелсон, Дж. Е. Стігліц, Ф. Хайєк, Л. Якобсон тощо. Серед провідних українських науковців питаннями функціонування державного сектору національної економіки, розподілу доходів бюджетів різних рівнів, ефективності використання коштів, надання різних видів суспільних послуг переймалися С. Буковинський, О. Василик, В. Геєць, І. Луніна, В. Мортіков, Ц. Огонь, В. Опарін та інші. Водночас потрібно вказати і на те, що науковий доробок провідних вітчизняних учених минулих періодів, який стосується теорії суспільних товарів, недостатньо досліджено. Це зумовило вибір теми статті, її мету і завдання.

Мета дослідження – з'ясувати особливості та закономірності розвитку теорії суспільних това-

рів в українській економічній думці. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: проаналізувати підходи до розуміння сутності суспільних товарів нашими вченими-економістами, визначити функції держави у процесі виробництва таких товарів і сформулювати практичні рекомендації щодо подальшого вивчення цієї теорії. Зауважимо, що під час аналізу теорії суспільних товарів потрібно звернути увагу і на трактування вітчизняними фахівцями таких важливих категорій, як благо, потреби й товар, оскільки вони базові для пояснення взаємозв'язків і взаємозалежностей між економічними явищами та процесами.

Поняття «товар» відоме ще від найдавніших часів, коли економічна наука була частиною загального наукового світогляду і, відповідно, її не вивчали як окремий предмет у навчальних закладах. Зокрема, про товар писали у своїх працях відомі давньогрецькі філософи Ксенофонт, Арістотель, Платон, а також мудрець античності й виходець із Подніпров'я Анахарсій [9, с. 68; 10, с. 25, 27, 29]. Проте системні наукові дослідження функціонування національної економіки, визначення джерел багатства країни, функцій держави і виробництва суспільних товарів розпочинаються набагато пізніше. Тому розглянемо еволюцію поглядів на теорію суспільних товарів у хронологічному порядку.

Палким послідовником учення А. Сміта був відомий український економіст, виходець із Закарпаття М. Балудянський (1769–1847). Основою його наукових концепцій є праця, що створює багатство, та обмін, який здійснює його розподіл у народному господарстві. Відповідно М. Балудянський у дусі класичної школи трактує поняття товару та його основних властивостей. На основі дії принципу природного порядку науковець відстоює існування економічної

свободи в народному господарстві. Зокрема, дослідник зазначає, що «уряд не має причини примушувати громадян, щоб вони вправлялись у тому чи іншому ремеслі; уряд не може вказати громадянину, щоб він займався саме цим, а не іншим промислом» [3, с. 93, 96]. Тому, на думку вченого, держава повинна піклуватися про умови, які сприяли би примноженню багатства і створювали основу для безпечного життя людей, що є компетенцією поліції. Аналізуючи «економічну систему» Адама Сміта, М. Балудянський закріплює за державою ті самі функції, що і видатний шотландець, у тому числі пов'язані з наданням суспільних послуг [4, с. 181]. Хоча А. Сміт – прихильник ідеї природного порядку, у книжці 5 своєї фундаментальної праці вчений виокремлює і характеризує основні види видатків держави [13, с. 501–582], серед яких є витрати і на суспільні товари. Тобто М. Балудянський звертає увагу на таку економічну категорію, як товар, але державне регулювання економіки і, відповідно, діяльність держави щодо надання суспільних послуг розглядає в межах тих засад, які сформовано класичною школою.

У середині XIX ст. в Україні з'являється низка економічних шкіл і напрямів, представники яких запропонували дещо інші методологічні підходи до пояснення економічних явищ та процесів, тому для нашого дослідження корисно проаналізувати ці способи пізнання господарської дійсності з точки зору пояснення природи і процесів виробництва суспільних товарів.

Д. Журавський (1810–1856) не приділяє належної уваги розкриттю категоріального апарату економічної науки, закономірностей її функціонування, але через економіко-статистичні дослідження показує провідні тенденції розвитку національного господарства того часу. Зокрема, науковець виокремлює основні групи статистичних показників, що впливають на людину в суспільстві. Завдяки цьому вчений вказує на потребу статистично обліковувати «попереджувальні та допоміжні установи, розумове життя народу, твори образотворчого мистецтва за їх предметами та вартістю, народне виховання, війська і всього, що належить до них, державного майна» [7, с. 106–109] тощо. Відповідно, шляхом визначення основних статистичних показників він розкриває, якими є головні елементи державного сектору в національному господарстві, виокремлюючи і ті компоненти, що зараховують до суспільних товарів.

М. Бунге (1823–1895) в «Основах політичної економії» через потреби визначає найважливіші завдання економічної науки та основні розділи, які потрібно розглядати задля комплексного вивчення господарських явищ. Він поділяє потреби на дві основні групи – особисті та суспільні,

що підводить нас до думки про існування окремих видів господарської діяльності, які неможливо регулювати вільно. Іншими словами, крім особистих, є потреби суспільні, крім особистої, є й мета суспільна – піклування як про матеріальне й духовне існування, так і про розвиток цілого суспільства [6, с. 132]. Проте далі М. Бунге зосереджується на особистих потребах і механізмах їх задоволення, не здійснює класифікації суспільних потреб і способів їх задоволення. Учений у цій праці не приділяє належної уваги питанням процесів виробництва суспільних товарів, але вказує на те, що перед урядом стоїть завдання регулювання господарської діяльності, що дасть змогу зробити задоволення потреб більш доступним. Зокрема, М. Бунге висловив такі цікаві думки з цього приводу: «Ціна для ринку те ж саме, що температура, яку показує термометр, і наскільки легко дізнатись про ціни і число градусів тепла або холоду, настільки важко визначити причини одного і того ж явища, – в цьому випадку – важко зрозуміти, які потреби можуть проявитися в попиті, і визначити, що може вплинути на розмір пропозиції. Це складне завдання, яке стоїть перед суспільством і суспільною владою» [6, с. 138]. Проте можна висловити припущення, що М. Бунге як міністр фінансів Російської імперії був добре обізнаний з державними справами і тим, на які потреби спрямовують бюджетні кошти; безумовно, серед них було і фінансування виробництва суспільних товарів.

Д. Піхно (1853–1909) одним із вихідних понять економічної науки вважає таку категорію як благо. Зокрема, вже на перших сторінках свого підручника він акцентує увагу на тому, що матеріальні засоби називаються придатностями, корисностями або благами [12, с. 274]. Далі міркування вченого логічно підводять до того, що існування різноманітних відносин між конкретною особою і суспільством з приводу задоволення потреб за допомогою матеріальних засобів зумовлює створення різних видів господарств, серед них – громадське, народне. Згідно з цим основним принципом, існування громадських господарств, на думку вченого, – «реалізація таких завдань, які або зовсім не під силу окремим особам, або легше і досконаліше виконуються громадськими спілками», метою громадянського господарства є служіння «певній громадській спілці чи певній громадській меті» [12, с. 275]. Тому в «Основах політичної економії» доречним є зауваження про те, що і громадські господарства створюють цінності, які приносять користь суспільству загалом. Цілком імовірно, що до таких видів цінностей належать і суспільні товари, оскільки за своєю природою вони спрямовані на задоволення колективних потреб. Також Д. Піхно

Рис. 1. Види суспільних потреб за класифікацією М. Яснопольського [19]

показав, що між приватним і громадським господарством існує тісний взаємозв'язок, оскільки перше забезпечує необхідними ресурсами друге, а друге, відповідно, створює сприятливі умови для функціонування першого. З цього приводу можна навести такі міркування вченого: «громадські господарства не лише беруть свої засоби з господарств приватних, але, дбаючи про громадські інтереси, вони одночасно служать приватним господарствам, для успішності яких створюють різноманітні сприятливі умови (освіта, безпека, шляхи сполучення)» [12, с. 276]. Хоча представник київської школи політичної економії Д. Піхно і приділив значну увагу теорії цінності, законам попиту та пропозиції, але його цікавили питання функціонування громадських господарств, й опосередковано це стосувалося і процесів організації виробництва суспільних товарів.

Засновник школи територіальної фінансової економетрії М. Яснопольський (1846–1920), розробляючи теорію цього напрямку науки, здійснив класифікацію суспільних потреб (рис. 1) і вказав, що головним джерелом їх задоволення є видатки державного бюджету. З рисунка 1 видно, що держава задовольняє суспільні потреби шляхом примусу; вони можуть бути як загальнонаціонального, так і місцевого рівня. Учений зазначає, що гарантування безпеки на рівні держави має неподільний характер, її втілює військово [19, с. 233]. Також дослідник вказав, що суспільні потреби задовольняють за допомогою господарських благ, виробником яких є держава. Це має величезне значення для всього господарського життя суспільства [19, с. 233].

До питання щодо виробництва суспільних товарів учений підійшов шляхом вивчення суспільних потреб і врахування того соціального й

економічного ефекту, який вони мають для індивідуальних господарств та суспільства. Український дослідник указав на існування прямої залежності між можливостями фінансового господарства держави та процесами індивідуального виробництва. До того ж М. Яснопольський зазначив, що у довгостроковому періоді держава розширюватиме обсяги фінансування суспільних потреб, що зумовлено еволюційними процесами. «Послуги, котрі потрібні для виконання державних замовлень, вже самі собою ставали багаточисленними через культурний розвиток і пов'язані з ним ускладнення і перетворення державних завдань» [19, с. 235]. Дослідник не використовував такої економічної категорії, як суспільні товари, але вказав, що їх виробництво є прерогативою держави, та описав одну з їх головних властивостей – неподільність (*integritat*).

У центрі уваги досліджень М. Алексеєнка (1847–1917) були питання ролі держави у розвитку економіки та можливості надання нею тих чи інших видів послуг. Учений убачав основною функцією держави посередницьку діяльність, оскільки вона «отримує однією рукою, щоб віддати другою», проте з його точки зору «економічний аналіз послуг, котрі надаються державою, – справа нова; питання, наскільки вони нейтралізують дію податків, – через те нез'ясоване» [1, с. 267]. Саме з таких позицій дослідник наблизився до питання виробництва суспільних товарів. На його думку, розумна основа існування держави, її власне завдання полягає саме в тому, щоб організувати це суспільне виробництво, надати процесу творення суспільних благ правової форми [2, с. 268].

Науковець указує на те, що економічна система за своєю природою динамічна, відповідно до

цього з плином часу можуть змінюватися завдання і засоби для виконання функцій держави. Тим самим він обґрунтовує існування попиту на суспільні товари, що у цьому випадку представлені потребами тої чи іншої форми людського співіснування. Щоб визначити обсяг виробництва таких потреб державою, М. Алексєєнко пропонує здійснювати аналіз економічних відносин. Зокрема, у праці «Організація державного господарювання» вчений зазначає, що є необхідність у певних продуктах і послугах, без надання яких суспільство не могло б існувати, а працерозподільна і працеоб'єднуювальна форма була б химерою, неможливістю [2, с. 270]. Для держави як виробника важливе поняття вартості, основна відмінність може бути в її специфічній формі та в умовах її формування. Дослідник зазначає, що для тих послуг, які виробляє держава, вартість виражається у специфічній формі – податку та не встановлюється через мінову конкуренцію. Фактично ще у 1870 р. учений виявив особливості ціноутворення суспільних товарів і вказав, що суспільство сплачує за них через податки; крім того, для них характерна така особливість, як неконкурентність у споживанні. М. Алексєєнко дуже близько підійшов до сучасного трактування процесів виробництва суспільних товарів.

Західні дослідники зазначають, що у 1890 р. У. Мацолла одним із перших виявив, що існують такі товари, для яких збільшення їх споживання одним домашнім господарством приводить до зростання його обсягів для іншого, а К. Віксел у «Дослідженнях з теорії фінансів» (1896) указав на неспроможність ринкового механізму виявити уподобання споживачів щодо таких товарів [5, с. 532; 11, с. 143]. Ці факти переконують нас у тому, що в українській економічній думці кінця XIX ст. зароджувалися теоретичні підходи, які спонукали до глибшого дослідження державного сектору як виробника суспільних товарів.

Звернемо увагу і на цикл праць із проблем фінансів і бюджетно-податкової політики геніального поета, письменника, публіциста і водночас прекрасного економіста І. Франка (1856–1916), у яких розглянуто питання надання державою певних видів послуг, у тому числі і тих, що стосуються суспільних товарів. З поняття держави науковець виводить необхідність фінансового забезпечення розвитку культури і просвіти: «Зanedбання тої задачі не тільки причиняє і поодиноким краям, і самій цілості держави найбільшу шкоду, простягаючи своє руйнівне дійство в пізні покоління, але нищить у обивателів довір'я до державного зв'язку, а з тим підкопує в самім корені і рацію бити того зв'язку» [16, с. 145]. У праці «П'ять літ нашої господарки крайової» вчений здійснює глибокий аналіз державних ви-

датків, розподіли їх на продуктивні й непродуктивні. Перші, на його думку, повинні йти на економічне і культурне піднесення краю, тому в бюджеті потрібно передбачити «видатки на публічні школи людові, субвенції і позички для шкіл приватних, запомоги для товариств, праць і видавництв наукових або шкільних, видатки на цілі штук красних» [15, с. 238]. Питання суспільних товарів І. Франко розглядає під практичним кутом зору, порівнюючи соціально-економічне становище Галичини та інших регіонів Австро-Угорської імперії, закріплюючи за державою виконання певних функцій, що сприяють її розвитку. Категорія суспільного товару досліднику не знайома, що зумовлено тодішнім рівнем розвитку економічної науки і захопленням науковця теорією К. Маркса, проте до бюджетних видатків І. Франко зараховує і ті, що за характерними ознаками належать саме до цієї групи.

Засновник економетрії, український учений П. Чомпа¹ звернув увагу на таку економічну категорію, як благо, що є основою для задоволення людських потреб. Будучи прихильником теорії цінності, він вказує на те, що «існування блага без вартості є неприпустимим; коли також повітря, вода, водоспад, музей не мають ринкової вартості, незважаючи на те, вони є благами, які служать для задоволення наших потреб» [17, с. 521]. Також дуже цікавими стосовно формування підходів до розуміння такої економічної категорії, як суспільний товар, є погляди П. Чомпи на класифікацію благ у системі національної економіки. Зокрема, він виокремлює такі основні три групи благ:

- економічні блага, що можуть задовольняти наші потреби, а також мають мінову вартість;
- вільні блага чи матеріальні речі, які задовольняють наші потреби, але не мають мінової вартості;
- послуги, під якими розуміють результат людської діяльності та котрі служать для задоволення наших потреб і також мають мінову вартість [17, с. 522].

Далі науковець дає ґрунтовний перелік видів першої групи, які одержують у національному господарстві за допомогою економічної діяльності, розподіливши їх на п'ять підгруп. Щодо економічних благ П. Чомпа згадує і про те, що деякі з них є в загальному користуванні, так само, як це притаманно для вільних благ. Зокрема, дослідник зазначає, що деякі з них можуть перебувати також ззовні звичайного торгового циклу, наприклад дороги, які належать країні, оскільки вони є в загальному користуванні подібно до вільних благ [17, с. 522]. З нашої точки зору, розкриття П. Чомпою такої економічної категорії, як благо, виокремлення його основних власти-

¹ Роки життя вченого не відомі.

ностей і груп, зазначення того, що серед економічних благ є такі, якими можуть користуватись усі без обмежень, створило міцний фундамент для подальшого вивчення особливостей виробництва суспільних товарів, розкриття їх сутності та особливостей.

Видатний український учений М. Туган-Барановський (1865–1919) прискіпливо ставився до категоріального апарату економічної науки, прагнучи якомога точніше дати визначення тих чи інших понять, виявити внутрішні суперечності та встановити логічні співвідношення між ними. Вчений зазначав, що «економісти чинять абсолютно правильно, надаючи великого значення поясненню і точному встановленню розуміння змісту звичайної розмовної мови в галузі господарських понять» [14, с. 73]. У своїх наукових працях видатний дослідник полемізує з відомими економістами (В. Железновим, К. Марксом, К. Менгером, Дж. Ст. Міллем, А. Смітом, Д. Рікардо та ін.) з приводу таких фундаментальних економічних категорій: вартість і цінність, товар і ціна, одиничне і народне господарство тощо.

Крім того, М. Туган-Барановський у своїх наукових розробках активно використовує таку категорію, як товар, що є серцевиною господарства, заснованого на обміні, і не оперує поняттям «благо». Припускаємо, що вчений був добре обізнаний з працями відомих зарубіжних економістів, які часто застосовували терміни «благо» і «товар» у своїх дослідженнях, але його більшою мірою цікавили питання функціонування товарного виробництва та з'ясування законів його розвитку. Крім того, він вказував на існування певних помилок перекладу щодо таких основних категорій господарства, як «вартість» і «цінність». Однак у німецькій мові поряд із терміном *Wert* (цінність) існує інший термін *Kosten* (вартість) так само, як в англійській – слово *Value* (цінність) ніяк не може бути сплутане зі словом *Cost* (вартість) [14, с. 109]. Тому вагомим внеском дослідника в економічну теорію є створення чіткої системи понять, які становлять фундамент його концепції. Науковець дає конкретне визначення товару як продукту, який виготовлений для продажу і потрапляє до покупця лише через посередництво [14, с. 113]; вказує на його основні складові – (цінність і мінову цінність) та основне призначення. Така позиція вченого буде корисна під час з'ясування співвідношень між економічними категоріями: благо і товар, суспільне благо і суспільний товар.

У своїх наукових працях М. Туган-Барановський не порушує проблем виробництва саме суспільних товарів, але вказує на те, що у ринковій системі господарювання діють такі основні сили як ринок і держава. «По-перше, не-

свідомі, стихійні сили взаємодії одиничних господарств, які, як вже говорилося, складають важливий предмет вивчення політичної економії; по-друге, свідоме і цілеспрямоване регулювання господарських процесів суспільною владою» [14, с. 56]. Проте відомий науковець не досліджує детально економічних функцій держави, хоча вказує на те, що вона обмежує свободу дій одноосібних господарств, в основі її функціонування лежать тверезий розрахунок і певний план.

Учений-статистик, ректор Вільного Українського Університету Ф. Щербина (1849–1936) хоча у своїх дослідженнях зосереджував увагу на проблемах сільськогосподарського виробництва, проте не обминув увагою поняття потреб та їх класифікації. Зокрема, корисно пригадати таке міркування науковця: «Особиста користь і суспільне благо завжди були лише різноманітними формами вираження людських потреб і тим повніше проявлялись звичайно в житті, чим ширше йшло в ньому це вираження» [18, с. 545]. Тобто Ф. Щербина вживає таке поняття, як суспільне благо, на противагу одержанню особистої користі від споживання, вказуючи на колективний характер задоволення потреби. Далі, класифікуючи потреби землеробного населення країни, він звертає увагу на те, що існує ще одна група потреб, які можна назвати загальнодержавними. За формами свого прояву вони можуть належати як до особистих потреб, так і до господарських. Ф. Щербина зауважує, що потреби загальнодержавного характеру з точки зору статистичного обліку становлять досить обмежене коло явищ; багато з цих потреб перебувають у зародковому стані й із часом у цій сфері, без сумніву, може чимало їх ще виникнути в міру того, як розвиватиметься і прогресуватиме людство, суспільні відносини та державні форми [18, с. 551]. Дослідник не здійснює вичерпного аналізу загальнодержавних потреб, оскільки його насамперед цікавлять потреби землеробного населення. На нашу думку, вчений визнає, що з часом знання про роль держави у функціонуванні економічної системи будуть поглиблені та з належною повнотою вивчені загальнодержавні потреби, у тому числі і процеси виробництва суспільних товарів.

Таким чином, дослідження поглядів відомих українських учених на проблеми виробництва суспільних товарів виявило, що відбувалася їх поступова еволюція та ускладнення аналізу економічних функцій держави в господарській системі. Вітчизняна економічна думка в теорії суспільних товарів виявилася доволі строкатою і різнобічною, що спричинене відмінностями у методологічних підходах під час розгляду питань виробництва суспільних товарів, в умовах формування наукових інтересів відомих учених

та особливостях розвитку самої науки про господарську діяльність людей. На підставі нашого дослідження можна стверджувати, що теорія суспільних товарів зароджується в українській економічній думці наприкінці XIX – на початку XX ст., корелюючи зі світовими тенденціями появи зацікавленості у вивченні механізмів задоволення суспільних потреб і необхідністю чіткішого розмежування економічних функцій держави та приватного сектору в питаннях акумуляції коштів, розподілу ресурсів тощо. Хоча відомі українські вчені не акцентували своєї уваги на явищі, яке в економічній науці відоме як фіаско, прова-

ли чи неспроможність ринку, проте вони вважали, що виробництво суспільних товарів пов'язане з державою, оскільки саме цей суспільний інститут наділений повноваженнями щодо розподілу і перерозподілу продукту, виробленого в національній економіці, і здійснює асигнування, які мають відношення до задоволення потреб у суспільних товарах. На нашу думку, теоретико-методологічні здобутки української економічної думки з теорії суспільних товарів мають бути інтегровані в сучасні дослідження цієї проблеми і враховані під час вивчення особливостей функціонування державного сектору.

1. Алексєєнко М. Загальна теорія перекладання податків / М. Алексєєнко // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 258–267.
2. Алексєєнко М. Організація державного господарювання / М. Алексєєнко // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 268–272.
3. Балудянський М. Про національне багатство / М. Балудянський // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 86–96.
4. Балудянський М. Стаття теоретична про розподіл і обіг багатства / М. Балудянський // Економічна система М. А. Балудянського / С. Голубка. – Львів : Світ, 1998. – С. 180–212.
5. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / М. Блауг. – К. : Основи, 2001. – 670 с.
6. Бунге М. Основи політичної економії / М. Бунге // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 123–138.
7. Журавський Д. Про джерела і використання статистичних відомостей / Д. Журавський // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 98–109.
8. Злупко С. М. Економічна думка України : Навчальний посібник / С. М. Злупко. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 496 с.
9. Злупко С. М. Історія економічної теорії: Підручник / С. М. Злупко. – К. : Знання, 2005. – 719 с.
10. Історія економічних учень : підручник / [Л. Я. Корнійчук, Н. О. Титаренко, А. М. Поручник та ін.] ; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Титаренко. – К. : КНЕУ, 1999. – 564 с.
11. Олсон М. Логіка колективної дії. Суспільні блага і теорія груп / М. Олсон. – К. : Лібра, 2004. – 271 с.
12. Піхно Д. Основи політичної економії / Д. Піхно // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 274–283.
13. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
14. Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії / М. І. Туган-Барановський ; наук. ред., автор передм. і вст. ст. С. М. Злупко. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.
15. Франко І. П'ять літ нашої господарки крайової / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. – Том 44. Книга 1. Економічні праці (1878–1887). – К. : Наук. думка, 1984. – С. 210–244.
16. Франко І. Що коштують наші школи? / І. Франко // Зібрання творів у п'ятдесяти томах / І. Франко. – Т. 44. – Кн. 1 : Економічні праці (1878–1887). – К. : Наук. думка, 1984. – С. 145–150.
17. Чомпа П. Нариси економетрії / П. Чомпа // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 519–528.
18. Щербина Ф. Селянські бюджети / Ф. Щербина // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 541–556.
19. Яснопольський М. Про географічний розподіл державних доходів і витрат Росії / М. Яснопольський // Українська економічна думка : хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. – К. : Знання, 2007. – С. 222–242.

M. Kichurchak

UKRAINIAN SCIENTIST-ECONOMISTS CONTRIBUTION TO FORM THE PUBLIC GOOD'S THEORY

The article is devoted to scientific legacy of famous Ukrainian economists, which have influenced on forming the public good theory and government regulating in XIX and the first half XX. Using evolution approach the author has investigated peculiarities of native research's advanced ideas about such economic category as "public good" through looking for conception "goods", "needs" and "government expenditures".

Keywords: public goods, Ukrainian economists, needs, good, government economic functions.